

sans verba in qualibet incensatione, hoc modo: In prima incensatione: Incensum istud; in secunda, à te benedictum; in tertia, ascendat ad te, Domine; in quarta, et descendat super nos; in quinta et sexta, misericordia tua. Deinde factâ reverentiâ, incensat crucem et altare, ut dictum est suprâ, assistente eodem diacono, interim dicens:

Dirigatur oratio mea, sicut incensum in conspectu tuo: elevatio manuum mearum sacrificium vespertinum. Pone, Domine, custodiam ori meo, et ostium circumstantiæ labiis meis: ut non declinet cor meum in verba malitiæ, ad excusandas excusationes in peccatis.

Et cum incensatur crux, diaconus amovet calicem ad partem Epistolæ, et incensatâ cruce, reponit in loco suo. Cum reddit thuribulum diacono dicit:

Accendat in nobis Dominus ignem sui amoris, et flammam æternæ caritatis. Amen.

Et incensatur ab eo. Deinde diaconus incensat chorum, et postremò subdiaconum tenentem patenam, et ipse diaconus incensatur à thuriferario, et thuriferarius postea incensat acolythos et populum. Celebrans, postquam incensatus fuerit, lavat manus; ministrantibus acolythis ampullam aquæ cum pellicula et manutergio.

11.—Cum dicitur Præfatio, diaconus et subdiaconus stant retrò post celebrantem; et paulò antequam dicatur Sanctus, accedunt ad altare; ubi cum celebrante hinc inde dicunt Sanctus, et quæ sequuntur usque ad Canonem. Deinde diaconus accedit ad sinistram celebrantis ei assistens dum dicitur Canon, nisi alius sacerdos assistat, quia tunc ipse staret ad dexteram aliquantulum post celebrantem, subdiaconus verò tum stat post celebrantem.

VIII. DE CANONE MISSÆ USQUE AD CONSECRATIONEM.

1.—Finitâ Præfatione, ut suprâ, sacerdos stans ante medium altaris, versus ad illud, extendens et aliquantulum elevans manus, oculisque elevatis ad Deum, et sine mora devotè demissis, ac manibus iunctis, et super altare

positis, profundè inclinatus, incipit Canonem, secretò dicens:

Te igitur, clementissime Pater, per Iesum Christum, Filium tuum, Dominum nostrum, supplices rogamus ac petimus, cum dicit, uti accepta habeas, et benedicas, priùs osculatur altare in medio, deinde erigit se, et stat iunctis manibus ante pectus: cum dicit, hæc dona, hæc munera, hæc sancta sacrificia illibata, dextrâ manu signat ter communiter super hostiam et calicem. Deinde, extensis manibus ante pectus, prosequitur: In primis quæ tibi offerimus pro Ecclesia tua sancta Catholica, quam pacificare, custodire, adunare et regere digneris, toto orbe terrarum, unâ cum famulo tuo Papa nostro N. et Antistite nostro N. et Rege nostro N. et omnibus orthodoxis, atque catholice et apostolice fidei cultoribus.

2.—Ubi dicit, unâ cum famulo tuo Papa nostro N., exprimit nomen Papæ: sede autem vacante, verba prædicta omittuntur. Ubi dicitur, et Antistite nostro N., specificatur nomen patriarchæ, archiepiscopi, vel episcopi ordinarii in propria dioecesi, et non alterius superioris, etiamsi celebrans sit omnino exemptus, vel sub alterius episcopi iurisdictione. Si verò episcopus ordinarius illius loci in quo missa celebratur, sit vitâ functus, prædicta verba omittuntur: quæ etiam omittuntur ab iis qui Romæ celebrant. Si celebrans est episcopus, archiepiscopus, vel patriarcha, omissis prædictis verbis, eorum loco dicit, Et me indigno servo tuo. Summus autem Pontifex, cum celebrat, omissis verbis, unâ cum famulo tuo Papa nostro N. et Antistite nostro N. dicit, unâ cum me indigno famulo tuo, quem gregi tuo præesse voluisti, et continuant omnes, ut sequitur, et omnibus orthodoxis, etc.

3.—Cum dicit Memento, Domine, famulorum famularumque tuarum N. et N., elevans et iungens manus usque ad faciem vel pectus, sic iunctis manibus, stat paullisper in quiete, demisso aliquantulum capite, faciens commemorationem vivorum Christi fidelium, ad suam

voluntatem; quorum nomina, si vult, secretò commemoret: non tamen necesse est ea exprimere, sed mente tantùm eorum memoriam habeat. Potest etiam celebrans, si pro pluribus orare intendit, ne circumstantibus sit morosus, ante missam in animo proponere sibi omnes illos, tam vivos quàm defunctos, pro quibus in ipsa missa orare intendit, et hoc loco generaliter unico contextu ipsorum vivorum commemorationem agere, pro quibus ante missam orare proposuit in missa.

4.-*Commemoratione vivorum factâ, demissis et extensis, ut prius, manibus, continuat: Et omnium circumstantium, quorum tibi fides cognita est, et nota devotio, pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc sacrificium laudis, pro se, suisque omnibus, pro redemptione animarum suarum, pro spe salutis et incolumitatis suae: tibi que reddunt vota sua aeterno Deo, vivo et vero.*

Similiter stans, prosequitur:

Communicantes et memoriam venerantes, in primis gloriosae semper Virginis Mariae, genitricis Dei et Domini nostri Iesu Christi, *caput cruci inclinât*; sed et beatorum Apostolorum, ac Martyrum tuorum, Petri et Pauli, Andreae, Iacobi, Ioannis, Thomae, Iacobi, Philippo, Bartholomaei, Matthaei, Simonis et Thaddaei, Lini, Cleti, Clementis, Xysti, Cornelii, Cypriani, Laurentii, Chrysogoni, Ioannis et Pauli, Cosmae et Damiani, et omnium Sanctorum tuorum: quorum meritis precibusque concedas, ut in omnibus protectionis tuae muniamur auxilio. *Iungit manus.* Per eundem Christum Dominum nostrum. Amen.

Expandit manus simul super oblata, ita ut palmae sint apertae versus ac supra calicem et hostiam, quas sic tenens expansas, dicit:

Hanc igitur oblationem servitutis nostrae, sed et cunctae familiae tuae, quaesumus Domine, ut placatus accipias, diesque nostros in tua pace disponas, atque ab aeterna damnatione nos eripi, et in electorum tuorum

iubeas grege numerari. *Iungit manus.* Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Iunctis manibus, sic prosequitur:

Quam oblationem tu, Deus, in omnibus, quaesumus, communiter signat ter super hostiam et calicem, simul dicens: *benedictam, adscriptam, ratam, rationabilem acceptabilemque facere digneris: separatim signat semel super hostiam tantùm, cum dicit: ut nobis corpus: et semel super calicem tantùm, cum dicit: et sanguis: deinde, elevans et iungens manus ante pectus, prosequitur: fiat dilectissimi Filii tui Domini nostri Iesu Christi, et inclinans caput cruci, extergit, si opus fuerit, pollices et indices super corporale, et dicit secretò, ut prius:*

Qui pridie quàm pateretur; et accipiens pollice et indice dextrae manus hostiam, et eam cum illis ac indice et pollice sinistrae manus tenens, stans erectus ante medium altaris, dicit, accepit panem in sanctas ac venerabiles manus suas, elevansque ad coelum oculos, et statim demittens, dicit: et elevatis oculis in coelum, ad te Deum Patrem suum omnipotentem, caputque aliquantulum inclinans, dicit, tibi gratias agens: et tenens hostiam inter pollicem et indicem sinistrae manus, dextrâ producit signum crucis super eam, dicens, *benedixit, fregit, deditque discipulis suis, dicens: Accipite et manducate ex hoc omnes.*

3.-*Si adsit vas cum aliis hostiis consecrandis, antequam accipiat hostiam, discooperit manu dextrâ calicem seu vas aliarum hostiarum. Cum autem finierit supradicta verba, cubitis super altare positus, stans capite inclinato, distinctè, attentè, reverenter et secretò profert verba consecrationis super hostiam, et simul super omnes si plures sint consecrandae, et hostiam suam pollicibus et indicibus tantùm tenens, dicit:*

Hoc est enim corpus meum.

Quibus prolatis, celebrans tenens hostiam inter pollices

et indices praedictos super altare, reliquis manuum digitis extensis et simul iunctis (et hostiis, si plures sint consecratae, in loco in quo à principio missae positae sunt, super corporale; vel in alio vase aut calice dimissis), genuflexus eam adorat. Tunc se erigens, quantum commodè potest, elevat in altum hostiam, et intentis in eam oculis (quod et in elevatione calicis facit), populo reverenter ostendit adorandam: et mox solâ manu dextrâ ipsam reverenter reponit super corporale in eodem loco unde eam levavit, et deinceps pollices et indices non disiungit, nisi quando hostiam consecratam tangere vel tractare debet, usque ad ablutioem digitorum post communionem.

6.-Repositâ hostiâ consecratâ super corporale, genuflexus ipsam veneratur; si adsit vas aliarum hostiarum, patenâ vel pallâ cooperit ut suprâ. Interim dum celebrans elevat hostiam, accenso prius intortitio (quod non extinguitur nisi postquam sacerdos sanguinem sumpserit, vel alios communicaverit, si qui erunt communicandi in missa), minister manu sinistrâ elevat fimbrias posteriores planetae, ne ipsum celebrantem impediat in elevatione brachiorum; quod et facit in elevatione calicis: et manu dextrâ pulsat campanulam ter ad unamquamque elevationem, vel continuatè quousque sacerdos deponat hostiam super corporale, et similiter postmodum ad elevationem calicis.

7.-Celebrans, adorato Sacramento, surgit, et discooperit calicem, in quem, si opus sit, extergit digitos: quod semper faciat, si aliquid fragmentum digitis adhaereat; et stans erectus dicit:

Simili modo postquam coenatum est, et ambabus manibus accipiens calicem iuxta nodum infra cuppam, et aliquantum illum elevans, ac statim deponens, dicit: accipiens et hunc praeclarum calicem in sanctas ac venerabiles manus suas: caput inclinans, dicit: item tibi gratias agens, sinistrâ calicem infra cuppam tenens, dextrâ signat super eum, dicens: bene dixit, et prosequens: deditque discipulis suis, dicens: Accipite et bibite ex eo omnes.

Et ambabus manibus tenens calicem parum elevatum, videlicet sinistrâ pedem, dextrâ nodum infra cuppam, cubitis super altare positus, et capite inclinato, profert attentè, continuatè et secretò, ut suprâ, verba consecrationis sanguinis.

Hic est enim calix sanguinis mei, novi et aeterni Testamenti; mysterium fidei: qui pro vobis et pro multis effundetur in remissionem peccatorum.

Quibus dictis, reponit calicem super corporale; et dicens secretò, Haec quotiescumque feceritis, in mei memoriam facietis; genuflexus, sanguinem reverenter adorat. Tunc se erigit, et accipiens calicem discooperit eum cum sanguine, ambabus manibus, ut prius, elevat eum, et erectum, quantum commodè potest, ostendit populo adorandum: mox ipsum reverenter reponit super corporale in locum pristinum, et manu dextrâ pallâ cooperit, ac genuflexus Sacramentum veneratur.

8.-In missa solemnî ad finem Praefationis accenduntur duo saltem intorticia ab acolythis, quae extinguntur post elevationem calicis, nisi aliqui sint communicandi, et tunc extinguntur post Communionem. In diebus etiam ieiuniorum, et in missis pro Defunctis, tenentur accensa usque ad Communionem. Cùm autem celebrans dicit, Quam oblationem, etc., diaconus accedit ad eius dexteram, et ibi in superiori gradu altaris genuflexus, cùm Sacramentum elevatur, fimbrias planetae elevat, et quando opus est, se erigens, calicem discooperit, et cooperit, et cum celebrante genuflectit. Subdiaconus genuflectit in loco suo. Thuriferarius genuflexus in cornu Epistolae ter incensat hostiam, cùm elevatur, et similiter calicem, posito incenso in thuribulum absque benedictione. Reposito calice, diaconus redit ad librum, nisi alius assistat. Caeteri surgunt, et stant in locis suis.

IX. DE CANONE POST CONSECRATIONEM USQUE AD ORATIONEM DOMINICAM.

1.-Reposito calice, et adorato, sacerdos stans ante altare, extensis manibus ante pectus, dicit secretò:

Unde et memores, Domine, nos servi tui, sed et plebs tua sancta, eiusdem Christi Filii tui Domini nostri tam beatae passionis, necnon et ab inferis resurrectionis; sed et in coelos gloriosae ascensionis; offerimus praeclarae maiestati tuae, cum dicit, de tuis donis ac datis, *ungit manus ante pectus*; et manu sinistra positâ super altare intra corporale, dexterâ signat ter communiter super hostiam et calicem, dicens: hostiam ✠ puram, hostiam ✠ sanctam, hostiam ✠ immaculatam, et semel super hostiam tantum et semel super calicem tantum dicens: panem ✠ sanctum vitae aeternae, et calicem ✠ salutis perpetuae.

Deinde stans, ut prius, extensis manibus, prosequitur:

Supra quae propitio ac sereno vultu respicere digneris; et accepta habere, sicuti accepta habere dignatus es munera pueri tui iusti Abel, et sacrificium patriarchae nostri Abrahae, et quod tibi obtulit summus sacerdos tuus Melchisedech, sanctum sacrificium, immaculatam hostiam.

Profundè inclinatus ante medium altaris, iunctis manibus, et super altare positus, dicit:

Supplices te rogamus, omnipotens Deus: iube haec perferri per manus sancti Angeli tui in sublime altare tuum, in conspectu divinae maiestatis tuae: ut quotquot, *osculatur altare, manibus hinc inde super corporale positus, dicens:* ex hac altaris participatione; *ungit manus, dicens:* sacrosanctum Filii tui; et dexterâ signans semel super hostiam tantum, et semel super calicem, sinistra super corporale positâ, dicit: cor ✠ purus et san ✠ guinem sumpserimus: et cum dicit, omni benedictione ✠ coelesti, seipsum signat à fronte ad pectus signo crucis, sinistra positâ infra pectus, et prosequitur, et gratiâ repleamur; *ungit manus, eam dicit:* Per eundem Christum Dominum nostrum. Amen.

2.-Cum dicit: Memento etiam, Domine, famulorum famularumque tuarum N. N., qui nos praecesserunt cum signo fidei, et dormiunt in somno pacis,

Extensis et iunctis manibus ante pectus, et usque ad faciem elevatis, et intentis oculis ad Sacramentum super altare, facit commemorationem fidelium defunctorum, de quibus sibi videtur, eodem modo ut dictum est de commemoratione vivorum. Quâ commemoratione factâ, stans ut prius, extensis manibus, prosequitur:

Ipsis, Domine, et omnibus in Christo quiescentibus, locum refrigerii, lucis et pacis, ut indulgeas, deprecamur; *ungit manus, et caput inclinans, dicit:* Per eundem Christum Dominum nostrum. Amen.

3.-Manu sinistra super corporale positâ, dextrâ percussit sibi pectus, clarâ parum voce dicens:

Nobis quoque peccatoribus, et prosequitur secretò, *stans manibus extensis ut prius:* famulis tuis de multitudine miserationum tuarum sperantibus, partem aliquam et societatem donare digneris, cum tuis sanctis Apostolis et Martyribus: cum Ioanne, Stephano, Matthia, Barnaba, Ignatio, Alexandro, Marcellino, Petro, Felicitate, Perpetua, Agatha, Lucia, Agnete, Caecilia, Anastasia, et omnibus Sanctis tuis: intra quorum nos consortium, non aestimator meriti, sed veniae, quaesumus, largitor admitte. *ungit manus ante pectus, cum dicit:* Per Christum Dominum nostrum.

Per quem haec omnia, Domine, semper bona creas, *deinde manu dextrâ ter signans super hostiam et calicem simul, dicit:* sancti ✠ ficas, vivi ✠ ficas, bene ✠ dicitis, et praestas nobis.

Postea discooperit manu dextrâ calicem, et genuflexus Sacramentum adorât; tum se erigit, et reverenter accipit hostiam inter pollicem et indicem dextrae manûs, et cum ea super calicem, quem manu sinistra tenet circa nodum infra cuppam, signat ter à labio ad labium, dicens: Per ✠ ipsum, et cum ✠ ipso, et in ✠ ipso. Et similiter cum hostia simul signat bis inter calicem et pectus, incipiens à labio calicis, et dicit: est tibi Deo Patri ✠ omnipotenti, in unitate Spiritûs ✠ Sancti: deinde, tenens manu dextrâ hostiam super calicem, sinistra calicem, elevat eum ali-

quantulum simul cum hostia, dicens: omnis honor et gloria, et statim utrumque deponens, hostiam collocat super corporale, et si opus sit, digitos extergit, ut supra; ac pollices et indices ut prius iungens, calicem pallâ cooperit, et genuflexus Sacramentum adorat.

4.—In missa solemnî cùm celebrans dicit, Per quem hæc omnia, etc., diaconus, factâ Sacramento genuflexione, accedit ad dexteram celebrantis, et quando opus est, discooperit calicem, et cum celebrante adorat: similiter cooperit, et iterum genuflexit. Cùm incipit, Pater noster, idem vadit retro post celebrantem, factâ prius Sacramento genuflexione, ubi stat dum dicitur Oratio Dominica.

X. DE ORATIONE DOMINICA ET ALIIS USQUE AD FACTAM COMMUNIONEM.

1.—Celebrans, cooperto calice, adoratoque Sacramento, erigit se; et manibus extensis hinc inde super altare intra corporale positus, dicit intelligibili voce:

Per omnia saecula saeculorum. *ñ.* Amen. Iungit manus, caput Sacramento inclinans, cùm dicit: Oremus. Tum iunctis manibus prosequitur: Praeceptis salutaribus moniti, et divinâ institutione formati, audemus dicere:

2.—Cùm incipit Pater noster, extendit manus, et stans, oculis ad Sacramentum intentis, prosequitur usque ad finem.

Pater noster, qui es in coelis: sanctificetur nomen tuum: adveniat regnum tuum: fiat voluntas tua, sicut in coelo et in terra. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie: et dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris: Et ne nos inducas in tentationem. Responso à ministro, Sed libera nos à malo, et à celebrante submissâ voce, Amen, manu dextrâ, pollice et indice non disiunctis, patenam aliquantulum purificatorio extergens, eam accipit inter indicem et medium digitos, quam tenens super altare erectam, sinistrâ super corporali positâ, dicit secretò:

Libera nos, quaesumus, Domine, ab omnibus malis praeteritis, praesentibus et futuris: et intercedente beatâ et gloriosâ semper Virgine Dei genitrice Mariâ, cum beatis apostolis tuis Petro et Paulo, atque Andrea, et omnibus Sanctis. Antequam celebrans dicat, da propitius pacem, elevat manu dextrâ patenam de altari, et seipsum cum ea signat signo crucis, à fronte ad pectus, dicens: da propitius pacem in diebus nostris; cùm signat se, manum sinistram ponit infra pectus: deinde patenam ipsam osculatur, et prosequens, ut ope misericordiae tuae adiuti, et à peccato simus semper liberi, et ab omni perturbatione securi, submittit patenam hostiae, quam indice sinistro accommodat super patenam, discooperit calicem; et genuflexus Sacramentum adorat: tum, se erigens, accipit hostiam inter pollicem et indicem dextrae manûs, et cum illis ac pollice et indice sinistreae manûs, eam super calicem tenens, reverenter frangit per medium dicens: Per eundem Dominum nostrum Iesum Christum Filium tuum; et mediam partem, quam inter pollicem et indicem dextrae manûs tenet, ponit super patenam: de alia media, quam sinistrâ manu tenet, frangit cum pollice et indice dextrae manûs particulam, prosequens, qui tecum vivit et regnat, et eam inter ipsos dextrae manûs pollicem et indicem retinens, partem maiorem, quam sinistrâ tenet, adiungit mediae super patenam positae, interim dicens: in unitate Spiritûs Sancti Deus: et particulam hostiae quam in dextra manu retinuit, tenens super calicem, quem sinistrâ per nodum infra cuppam retinet, intelligibili voce dicit:

Per omnia saecula saeculorum. *ñ.* Amen.

Et cum ipsa particula signans ter à labio ad labium calicis dicit:

Pax ✠ Domini sit ✠ semper vobis ✠ cum.

Responso per ministrum, Et cum spiritu tuo, particulam, quam manu dextrâ tenet, immittit in calicem, dicens secretò:

Haec commixtio et consecratio corporis et sanguinis Domini nostri Iesu Christi, fiat accipientibus nobis in vitam aeternam. Amen.

Deinde, pollices et indices super calicem aliquantulum tergit, et iungit; calicem pallâ cooperit, et genuflexus Sacramentum adorat: surgit, et stans iunctis manibus ante pectus, capite inclinato versus Sacramentum, dicit intelligibili voce:

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi; *et dextrâ percutiens sibi pectus, sinistrâ super corporale positâ, dicit, miserere nobis. Et deinde non iungit manus.*

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi; *iterum percutit sibi pectus, cum dicit secundo, miserere nobis.*

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi; *tertiò percutit sibi pectus, cum dicit, dona nobis pacem.*

In missis pro Defunctis, non dicitur, miserere nobis, sed eius loco, dona eis requiem, et in tertio additur, sempernam.

3.—*Tum manibus iunctis super altare positis, oculisque ad Sacramentum intentis, inclinatus dicit secretò sequentes orationes:*

Domine Iesu Christe, qui dixisti Apostolis tuis: Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis: ne respicias peccata mea, sed fidem Ecclesiae tuae; eamque secundum voluntatem tuam pacificare et coadunare digneris. Qui vivis et regnas, Deus, per omnia saecula saeculorum. Amen.

Quâ oratione finitâ, si est daturus pacem, osculatur altare in medio, et instrumentum pacis ei porrectum à ministro iuxta ipsum ad dexteram, hoc est, in cornu Epistolae genuflexo, et dicit, Pax tecum. Minister respondet, Et cum spiritu tuo. Si non adsit qui huiusmodi instrumento pacem recipiat à celebrante, pax non datur etiam si illius datio missae conveniat, nec osculatur altare; sed dictâ praemissâ oratione, statim subiungit alias orationes, ut infrâ.

4.—*Si verò celebret pro defunctis, non percutit pectus ad Agnus Dei, quia dicit: Dona eis requiem; nec dicit praecedentem orationem, et non dat pacem, sed dicit alias duas sequentes orationes:*

Domine, Iesu Christe, Fili Dei vivi, qui ex voluntate Patris, cooperante Spiritu Sancto, per mortem tuam mundum vivificasti: libera me, per hoc sacrosanctum corpus et sanguinem tuum ab omnibus iniquitatibus meis, et universis malis; et fac me tuis semper inhaerere mandatis, et à te nunquam separari permittas. Qui cum eodem Deo Patre et Spiritu Sancto vivis et regnas Deus in saecula saeculorum. Amen.

Perceptio corporis tui, Domine Iesu Christe, quod ego indignus sumere praesumo, non mihi proveniat in iudicium et condemnationem: sed pro tua pietate prosit mihi ad tutamentum mentis et corporis, et ad medelam percipiendam, Qui vivis et regnas cum Deo Patre in unitate Spiritus Sancti Deus, per omnia saecula saeculorum. Amen.

Quibus orationibus dictis, genuflectens Sacramentum adorat, et se erigens dicit secretò:

Panem coelestem accipiam, et nomen Domini invocabo.

Quo dicto, dextrâ manu accipit de patena reverenter ambas partes hostiae, et collocat inter pollicem et indicem sinistrae manûs, quibus patenam inter eundem indicem et medium digitos supponit, et eadem manu sinistrâ tenens partes huiusmodi supra patenam inter pectus et calicem, parum inclinatus, dextrâ tribus vicibus percutit pectus suum, interim etiam tribus vicibus dicens voce aliquantulum elevatâ, devotè et humiliter:

Domine, non sum dignus, et secretò prosequitur, ut intres sub tectum meum, sed tantum dic verbo, et sanabitur anima mea.

Quibus tertio dictis, ex sinistra accipit ambas partes praedictas hostiae inter pollicem et indicem dextrae ma-

nās, et cum illa super patenam signat seipsum signo crucis, ita tamen ut hostia non egrediatur limites patenae, dicens:

Corpus Domini nostri Iesu Christi custodiat animam meam in vitam aeternam. Amen.

Et se inclinans, cubitis super altare positus, reverenter easdem ambas partes sumit; quibus sumptis, deponit patenam super corporale, et erigens se, iunctis indicibus et pollicibus, ambas quoque manus ante faciem iungit, et aliquantulum quiescit in meditatione sanctissimi Sacramenti. Deinde, depositis manibus, dicit secretò:

Quid retribuam Domino pro omnibus quae retribuit mihi? Et interim discooperit calicem, genuflectit, surgit, accipit patenam, inspicit corporale, colligit fragmenta cum patena, si quae sint in eo, patenam quoque diligenter cum pollice et indice dextrae manus super calicem extergit, et ipsos digitos, ne quid fragmentorum in eis remaneat.

5.-Si verò adsint hostiae consecratae super corporale positae pro alio tempore conservandae, facta prius genuflectione, reponit eas in vas ad hoc ordinatum, et diligenter advertit ne aliquod fragmentum, quantumcumque minimum, remaneat super corporale; quod si fuerit, accuratè reponit in calicem.

Post extersionem patenae, iunctis pollicibus et indicibus, calicem dextrâ manu infra nodum cuppae accipit, sinistrâ patenam, dicens:

Calicem salutaris accipiam, et nomen Domini invocabo. Laudans invocabo Dominum, et ab inimicis meis salvus ero.

Et signans se signo crucis cum calice, dicit:

Sanguis Domini nostri Iesu Christi custodiat animam meam in vitam aeternam. Amen.

Et manu sinistrâ supponens patenam calici, stans reverenter sumit totum sanguinem cum particula in calice

posita. Quibus sumptis, si qui sunt communicandi, eos communicet, antequam se purificet. Postea dicit secretò:

Quod ore sumpsimus, Domine, purâ mente capiamus; et de munere temporali fiat nobis remedium sempiternum.

Interim super altare porrigit calicem ministro in cornu Epistolae, qui infundit in eum parum vini, quo se purificat: deinde vino et aquâ abluit pollices et indices super calicem, quos abstergit purificatorio, interim dicens:

Corpus tuum, Domine, quod sumpsi, et sanguis, quem potavi, adhaereat visceribus meis; et praesta ut in me non remaneat scelus macula, quem pura et sancta refererent Sacramenta. Qui vivis et regnas in saecula saeculorum. Amen.

Ablutionem sumit, et extergit os et calicem purificatorio: quo facto, purificatorium extendit super calicem et desuper patenam, ac super patenam, parvam pallam, et plicato corporali, quod reponit in bursam, cooperit calicem velo, et bursam desuper ponit, et collocat in medio altaris, ut in principio missae, deinde prosequitur missam.

6.-Si qui sunt communicandi in missa, sacerdos, post sumptionem sanguinis, antequam se purificet, factâ genuflectione, ponat particulas consecratas in pyxide, vel si pauci sint communicandi, super patenam, nisi à principio positae fuerint in pyxide, seu alio calice. Interim minister ante eos extendit linteam, seu velum album, et pro eis facit confessionem, dicens: Confiteor Deo, etc. Tum sacerdos iterum genuflectit, et manibus iunctis, vertens se ad populum in cornu Evangelii dicit: Misereatur vestri omnipotens Deus; et, dimissis peccatis vestris, perducatur vos ad vitam aeternam. R. Amen.

Et manu dextrâ facit signum crucis super eos, dicens: Indulgentiam, absolutionem et remissionem peccatorum vestrorum tribuat vobis omnipotens et misericors Dominus. R. Amen.

Postea genuflectens accipit manu sinistrâ pyxidem seu patenam cum Sacramento, dextrâ verò sumit unam par-

ticulam, quam inter pollicem et indicem tenet aliquantulum elevatam super pyxidem seu patenam, et conversus ad communicandos in medio altaris, dicit: Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Deinde dicit: Domine, non sum dignus ut intres sub tectum meum; sed tantum dic verbo, et sanabitur anima mea. Quibus verbis tertio repetitis, accedit ad eorum dextram, hoc est, ad latus Epistolae, et unicuique porrigit Sacramentum, faciens cum eo signum crucis super pyxidem vel patenam, et simul dicens: Corpus Domini nostri Iesu Christi custodiat animam tuam in vitam aeternam. Amen.

Omnibus communicatis, revertitur ad altare, nihil dicens; et non dat eis benedictionem, quia illam daturus est in fine missae. Si particula posita erat super corporale, extergit illud cum patena, et si quae in eo fuerint fragmenta, in calicem immittit. Deinde dicit secretò: Quod ore sumpsimus, Domine, etc. Et se purificat, dicens: Corpus tuum, Domine, quod sumpsi; et alia facit ut supra. Minister autem dextrâ manu tenens vas cum vino, et aqua, sinistrâ verò mappulam, aliquanto post sacerdotem eis porrigit purificationem, et mappulam ad os abstergendum.

7.-Si in altari remaneant particulae in calice, seu in alio vase usque ad finem missae, servantur ea quae in feria quinta Coenae Domini praescribuntur circa finem missae.

8.-In missa solemnî diaconus, stans retrò post celebrantem, cum in Oratione Dominica dicitur, Et dimitte nobis debita nostra, factâ ibidem genuflexione vadit ad dexteram celebrantis, et subdiaconus circa finem orationis dominicae, factâ ibidem genuflexione revertitur ad altare, et stans in cornu Epistolae porrigit patenam diacono qui eam discooperit, et purificatorio abstergens dat celebranti, illius manum osculando, et quando opus est, discooperit et cooperit calicem, et cum celebrante adorat. Subdiaconus reddidit patenam, et deposito velo, quod ab humeris eius pendeat, genuflectit, et descendit retrò post celebrantem, et cum dicitur: Pax Domini, iterum genuflectens accedit ad sinistram celebrantis, et simul dicunt,

Agnus Dei. Deinde factâ ibidem Sacramento genuflexione, redit post celebrantem. Diaconus verò, à dextris genuflexus, expectat pacem; et cum celebrans osculatur altare, ipse se erigens simul osculatur illud extra corporale, et à celebrante dicente: Pax tecum, complexus accipit pacem sinistris genis sibi invicem appropinquantibus, et ei respondet, Et cum spiritu tuo. Postea iterum Sacramento in altari adorato, vertit se ad subdiaconum retro post celebrantem, et similiter dat ei pacem. Subdiaconus acceptâ pace à diacono, et factâ altari genuflexione, comitatus ab acolytho vadit ad chorum, et dat pacem primo cuiusque ordinis; dignioribus prius, deinde minus dignis, et reversus ad altare, factâ genuflexione, dat pacem acolytho, qui ipsum comitaverat, qui et aliis acolythis circa altare dat pacem: deinde subdiaconus vadit ad dexteram celebrantis, et quando opus est, discooperit calicem, accipit ampullam vini, et infundit, quando celebrans vult purificare. Diaconus post datam pacem subdiacono vadit ad librum: et dum celebrans se communicat, stant ipse et subdiaconus profundè inclinati versùs altare.

9.-In missa pontificali assistens accipit et desert pacem, ut in Caeremoniali habetur. Si in missa solemnî fiat communio, omnia servantur ut supra, sed prius communicet diaconum, et subdiaconum, deinde alios per ordinem, et diaconus purificationem ei ministret. Interim à choro cantetur antiphona, quae dicitur Communio.

XI. DE COMMUNIONE ET ORATIONIBUS POST COMMUNIONEM DICENDIS.

1.-Celebrante purificato, dum calicem collocat in altari, liber Missalis desertur per ministrum ad cornu Epistolae et collocatur ut in introitu. Ipse autem minister genuflectit iuxta cornu Evangelii, ut in principio missae. Deinde celebrans stans iunctis manibus, legit antiphonam quae dicitur Communio. Quâ lectâ, iunctis item manibus ante pectus, vadit ad medium altaris, et, eo osculato, vertit se ad populum à manu sinistra ad dextram, et dicit:

ÿ. Dominus vobiscum, r̄. Et cum spiritu tuo,

Et per eandem viam redit ad librum, dicit orationes post communionem eisdem modo, numero et ordine, ut suprâ dictae sunt collectae. Quibus finitis, claudit librum, et iungens manus ante pectus, revertitur ad medium altaris, ubi, eo osculato, vertit se ad populum, et dicit, ut suprâ :

ÿ. Dominus vobiscum, R. Et cum spiritu tuo.

Quo dicto, stans iunctis manibus ante pectus versùs populum, dicit, si dicendum est:

Ite, missa est, R. Deo gratias.

Et per eandem viam revertitur ad altare. Si verò non sit dicendum, dicto, Dominus vobiscum, revertitur eodem modo per eandem viam ad medium altaris, stans versus ad illud, iunctis ante pectus manibus, dicit:

Benedicamus Domino, R. Deo gratias.

In missis autem Defunctorum, eodem modo stans versus altare, dicit: Requiescant in pace. R. Amen.

2.-In Quadragesima autem à feria quarta Cinerum usque ad feriam quartam Maioris hebdomadae, in seriali officio postquam celebrans dixit orationes post communionem cum suis solitis conclusionibus, antequam dicat, Dominus vobiscum, stans in eodem loco ante librum dicit, Oremus. Humiliate capita vestra Deo, caput inclinans, et extensis manibus, subiungit eadem voce orationem super populum, ibidem positam: quâ finitâ, osculatur altare, et vertens se ad populum, dicit, Dominus vobiscum; et alia ut suprâ.

3.-In missa solemnî diaconus defert librum Missalis ad cornu Epistolae, deinde vadit retrò post celebrantem; subdiaconus verò vadit ad cornu Evangelii, ubi calicem mundat, aptat cum purificatorio, patenâ et pallâ cooperit, plicat corporale, reponit in bursam, et illam ponit super calicem coopertum velo, quem collocat in altari, vel super credentia, ut prius; postea redit ad locum suum retrò post diaconum; qui cum dicit: Ite, missa est, cum celebrante vertit se ad populum: et in Quadragesima dicto

per celebrantem, Oremus, diaconus in cornu Epistolae vertens se ad populum, iunctis manibus dicit, ut suprâ, Humiliate, etc., quo dicto vertit se versùs altare à tergo celebrantis, et celebrans dicit orationem super populum.

XII. DE BENEDICTIONE IN FINE MISSAE, ET EVANGELIO SANCTI IOANNIS.

1.-Dicto, Ite, missa est, vel Benedicamus Domino, ut suprâ, celebrans, ante medium altaris stans, inclinât se, et, iunctis manibus super eo, dicit secretò:

Placeat tibi, sancta Trinitas, obsequium servitutis meae; et praesta, ut sacrificium, quod oculis tuae maiestati indignus obtuli, tibi sit acceptabile, mihique, et omnibus pro quibus illud obtuli, sit, te miserante, propitiabile: Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Quo dicto, extensis manibus hinc inde super altare positâ, ipsum in medio osculatur: tum erigens se, adhuc stans versùs illud, elevat ad coelum oculos et manus, quas extendit et iungit, caputque cruci inclinans, dicit voce intelligibili: Benedicat vos omnipotens Deus; et iunctis manibus, ac demissis ad terram oculis, vertens se ad populum à sinistro latere ad dextrum, extensâ manu dextrâ, iunctisque digitis, et manu sinistrâ infra pectus positâ, semel benedicit populo, dicens, Pater, et Filius, et Spiritus Sanctus. R. Amen: circulum perficiens accedit ad cornu Evangelii, ubi dicto, Dominus vobiscum, et R. Et cum spiritu tuo, pollice dextro signans primùm signo crucis altare, seu librum in principio Evangelii, deinde frontem, os et pectus, dicit: Initium sancti Evangelii secundum Ioannem, vel Sequentia sancti Evangelii, ut dictum est in rubricis generalibus, et R. Gloria tibi, Domine, iunctis manibus, legit Evangelium.

In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum. Hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt: et sine ipso factum est nihil, quod factum est; in ipso vita erat, et vita erat lux hominum: et lux in tenebris luceat, et tenebrae eam non

comprehenderunt. Fuit homo missus à Deo, cui nomen erat Ioannes. Hic venit in testimonium, ut testimonium perhiberet de lumine, ut omnes crederent per illum. Non erat ille lux, sed ut testimonium perhiberet de lumine. Erat lux vera, quae illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. In mundo erat, et mundus per ipsum factus est, et mundus eum non cognovit. In propria venit, et sui eum non receperunt. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius: qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt; *gensulectit versùs cornu Evangelii, cum dicit: ET VERBUM CARO FACTUM EST, et surgens prosequitur, ut prius, et habitavit in nobis (et vidimus gloriam eius, gloriam, quasi Unigeniti à Patre), plenum gratiae et veritatis. Quo Evangelio, vel alio, ut convenit, finito, minister, stans in parte Epistolae, respondet: Deo gratias.*

2.-*Si celebrans in altari vertit faciem ad populum non vertit se, sed stans ut erat, benedicit populo, ut supra, in medio altaris; deinde accedit ad cornu Evangelii, et dicit Evangelium sancti Ioannis.*

3.-*Si celebravit coram summo Pontifice, Cardinali, et Legato Sedis apostolicae, vel Patriarcha, Archiepiscopo, et Episcopo in provincia, civitate, vel dioecesi sua existente celebrans dicto: Placeat tibi, sancta Trinitas, etc., dicit, Benedicat vos omnipotens Deus, et convertens se ad summum Pontificem genuflexus, ad Cardinalem verò, et Legatum, vel alium ex supradictis Praelatis, capite inclinato, quasi licentiam benedicendi petens, prosequitur: Pater, et Filius, et Spiritus Sanctus, benedicens adstantes à parte, ubi non adest Pontifex, Cardinalis, Legatus aut Praelatus praedicti. Si autem celebravit coram Patriarcha, Archiepiscopo, et Episcopo; extra eorum provinciam, civitatem, vel dioecesim constitutis, eis absque alio respectu, ut caeteris, qui intersunt, more consueto benedicit.*

4.-*Si autem celebravit pro defunctis, dicto, Placeat ti-*

bi, sancta Trinitas, ut supra, et osculato altari, accedit ad cornu Evangelii, et dicit Evangelium sancti Ioannis, praetermissa benedictione, quae in missis Defunctorum non datur.

5.-*Finito Evangelio in fine missae, si celebravit coram summo Pontifice, Cardinali, et Legato Sedis apostolicae, vel Patriarcha, Archiepiscopo, et Episcopo, convertit se ad illum, coram quo ex praedictis celebravit; et facit reverentiam convenientem. Si non celebravit coram aliquo praedictorum, huiusmodi reverentiam praetermittit.*

6.-*Quibus omnibus absolutis, exstinguuntur per ministrum candelae: interim sacerdos accipit sinistrâ calicem, dextram ponens super bursam, ne aliquid cadat, descendit ante infimum gradum altaris, et ibi in medio vertens se ad illud, caput inclinat (vel, si in eo est tabernaculum sanctissimi Sacramenti, genuflectit), et factâ reverentiâ, accipit biretum à ministro, caput cooperit, ac, praecedente eodem ministro, eo modo quo venerat redit ad sacerdotiam, interim dicens antiphonam Trium puerorum, et canticum Benedicite. Si verò sit dimissurus paramenta apud altare ubi celebravit, finito Evangelio praedicto, ibidem illis se exiit, et dicit antiphonam Trium puerorum, cum cantico et aliis orationibus, ut suo loco ponuntur.*

7.-*In missa solemnî celebrans eodem voce, et modo, quo in missis privatis, semel tantum benedicit populo, nisi sit Episcopus: et dicto Evangelio secundum Ioannem, vel alio, ut supra ministrante subdiacono librum, si opus est descendit cum ministris ordine et modo, quo venerat.*

8.-*Episcopus autem ter benedicit populo, etiam in missis privatis, ut in Caeremoniali habetur.*

XIII. DE HIS QUAE OMITTUNTUR IN MISSA PRO DEFUNCTIS.

1.-*In missa pro Defunctis ante confessionem non dicitur psalmus Iudica me, Deus, sed pronuntiât antiphonâ Introibo ad altare Dei, et responso à ministro, Ad Deum qui laetificat iuventutem meam, dicitur, y. Aditorium nostrum, et confessio, cum reliquis, ut supra.*

Cum celebrans ad altare incipit Introitum, non signat se, sed, manu dextrâ extendâ, facit signum crucis super librum, quasi aliquem benedicens. Non dicitur, Gloria Patri, sed post psalmum repetitur, Requiem aeternam; nec dicitur Gloria in excelsis, nec Alleluia, nec Iube, Domine, benedicere, nec Dominus sit in corde meo; nec osculatur librum in fine Evangelii; nec dicit, Per evangelica dicta, etc. Non dicitur Credo, non benedicitur aqua in calicem fundenda: dicitur tamen oratio Deus, qui humanae substantiae, etc. Cum lavat manus, in fine psalmi Lavabo inter innocentes, non dicitur Gloria Patri. Ad Agnus Dei, non dicitur miserere nobis, cuius loco dicitur, dona eis requiem; nec tertio, dona nobis pacem, cuius loco dicitur, dona eis requiem sempiternam; neque percutitur pectus. Non dicitur prima oratio ante Communionem, scilicet, Domine Iesu Christe, qui dixisti Apostolis tuis, etc.; nec datur pax. In fine, non dicitur Ite, missa est, nec Benedicamus Domino, sed Requiescant in pace. Et non datur benedictio; sed dicto Placeat, et osculato altari, dicitur, ut supra: In principio erat Verbum, etc., et alia omnia ut in aliis missis.

2.-*In missa solemnî non incensatur altare ad Introitum; et subdiaconus finitâ Epistolâ non osculatur manum celebrantis, nec benedicitur; diaconus non petit benedictionem, nec osculatur celebrantis manum, non tenentur luminaria ad Evangelium, nec portatur incensum: sed duo tantum acolythi sine candelabris stant unus à dextris, et alter à sinistris subdiaconi tenentis librum Evangeliorum. Non incensatur liber, nec in fine celebrans, nec defertur liber Evangeliorum osculandus. Oblata, et altare incensantur ut supra; incensatur solus celebrans, et non incensantur alii. Subdiaconus non tenet patenam post celebrantem, sed tempore elevationis Sacramenti genuflexus in cornu Epistolae illud incensat. Ministri cum aliquid porrigunt celebranti in hac missa, non osculantur eius manum, neque rem, quae porrigitur.*

3.-*Si distribuendae sunt candelae, distribuantur post Epistolam, et accendantur ad Evangelium, ad elevationem Sacramenti, et post missam, dum fit absolutio. Si*

habendus est sermo, habeatur finitâ missâ ante absolutionem.

4.-*Finitâ missâ, si faciendâ est absolutio, celebrans retrahit se ad cornu Epistolae, ubi exiit casualâ, et depositio manipulo, accipit pluviale nigrum. Subdiaconus medius inter duos acolythos cum candelabris accensis, defert crucem sicut in processionibus, praecedentibus duobus aliis acolythis, uno cum thuribulo, et navicula incensi, alio cum vase aquae benedictae, et aspersorio: sequitur celebrans factâ prius altari reverentiâ, et diaconus à sinistris eius. Subdiaconus cum cruce sistit se ad pedes tumuli, seu lecticae mortuorum contra altare, medius inter dictos acolythos tenentes luminaria; celebrans verò ex alia parte in capite loci inter altare et tumulum, aliquantum versis cornu Epistolae, ita ut crucem subdiaconi respiciat: à sinistris eius diaconus, et prope eum alii duo acolythi deferentes thuribulum, et vas aquae benedictae. Interim cantatur: R. Libera me, Domine, et circa illius finem celebrans ponit incensum in thuribulum, benedicens illud more solito, ministrante diacono naviculam; et finito Kyrie eleison, incipit intelligibili voce, Pater noster, et se cretò proseguendo reliqua, accipit aspersorium de manu diaconi, et factâ altari reverentiâ, comitante eodem diacono à dextris, et tenente fimbriam anteriorem pluvialis, circumiens tumulum, aspergit illum aquâ benedictâ, ter à parte dextera, et ter à sinistra. Cum transit ante crucem, profundè se inclinât, diaconus verò genuflectit; postea de manu eiusdem diaconi accipit thuribulum; et eodem modo, quo asperserat, incensat. Et rediens ad pristinum locum, diacono tenente librum, iunctis manibus dicit:*

- ÿ. Et ne nos in ducas in tentationem,
- R. Sed libera nos à malo.
- ÿ. A porta inferi, R. Erue, Domine, animam eius.
- ÿ. Requiescat in pace, R. Amen.
- ÿ. Domine, exaudi orationem meam,
- R. Et clamor meus ad te veniat.
- ÿ. Dominus vobiscum, R. Et cum spiritu tuo.